

Pionir modernega slovenskega alpinizma

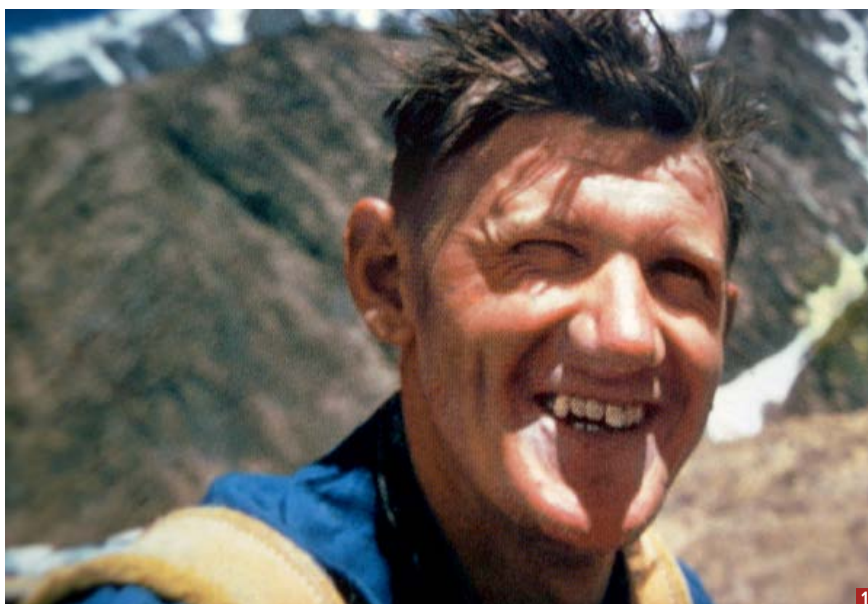
Ante Mahkota – osemdesetletnik

Franci Ekar

Letošnji jubilar je več kot pol stoletja skrbel za popularizacijo alpinizma in plezanja ter kot novinar in urednik s pisanjem in uvrščanjem atraktivnih planinskih in alpinističnih reportaž učinkovito skrbel za stik bralcev z gorami in naravo. Kot profesionalni medijski posredovalec z odličnim znanjem tujih jezikov je bil odličen informator o novostih in dogajanju iz vseh gorskih predelov sveta.

(Daufineja, fr. Dauphiné Viennois) v Franciji.

Pozimi leta 1959 je z Alešem Kunaverjem v navezi opravil zahtevno alpinistično dejanje, prečenje Kamniško-Savinjskih Alp z začetkom po severozahodnem grebenu Kočne vse do Ojstrice – alpinistični vrhunec tega leta.

Odprave

V letu 1960, letu prve jugoslovanske himalajske odprave Trisul, katere član je bil tudi Mahkota, sta z Alešem Kunaverjem dosegla najvišjo višino na gori Trisul, t. i. odpravarski himalajski vzpon na greben-ski vrh Trisula II z višino 6690 metrov. V letu 1963 je postal tudi član prve jugoslovansko-slovenske alpinistične odprave v Centralni Kavkaz. Čeprav so bili člani te odprave odlični alpinisti, so bile Antejeve alpinistične reference in sloves nad ostalimi. Ko smo se na tej odpravi, imenovani Kavkaz 1963, za aklimatizacijski vzpon povzpeli na vrh Elbrusa, se je Ante na vrhu odločil in predlagal, da se z vrha spustimo še v podnožje drugega vrha in nato dvignemo še na drugi vrh Elbrusa, da bi v taki obliki vzpon celostno zaključili, Rusom pa obenem pokazali in dokazali naše gorniške sposobnosti. Sprva Rusi niso verjeli tej nameri niti niso dali dovoljenja, vendar je bilo za razmišljanje in administracijo že prepozno, kajti četverica alpinistov slovenske odprave se je že spuščala po pobočju glavnega vrha Elbrusa in vzpenjala proti drugemu vrhu. Čeprav Rusi niso dovolili vzpona za prečenje Užbe, kar je bil osnovni namen in želja članov odprave, je slovenska odprava dobila dovoljenje za plezanje drugih, kar precej zahtevnih plezalnih smeri zgornje težavnostne stopnje. Ante je s soplezalci med ostalimi vzponi preplezal zahtevno smer (V–VI) v ostenju Pik Svobodne Španije, 4200 m. Alpinistična odprava je z osvojenimi in tehnično pomembnimi smermi prepričala Federacijo alpinizma Rusije, da ima Slovenija visoko usposobljene alpiniste, slovenski alpinizem pa posledično popolno zaupanje in odprta

Vrhunski začetki

Ante Mahkota se je rodil leta 1936 v Dolu pri Hrastniku. S prvimi plezalnimi oprimki in vravno tehniko je že kot dijak in nato kot študent strojništva začutil slast plezanja na kamnitih fasadah lju-bljanskega gradu in v znanem plezalnem vrtcu Turncu pod Šmarno goro. V Turncu se je izkazalo, da je Ante kot zagnan začetnik izjemno nadarjen plezalec. Z Markom Dularjem je v letu 1955 preplezal severno steno znamenitega Lučkega Dedca po smeri Šarina poč (V+, A1/V) in nato v istem letu poleg ostalih smeri še izstopajočo smer Rumeno zajedo (VI, A2, /V, A1) v Koglu. Konec petdesetih let je postajal Mahkota vse bolj vrhunski alpinist. Leta 1956 je z Nadjo Fajdiga preplezal Zajedo v Šitah (VI (VI-, A1)/V) in Aschenbrennerjevo smer VI (VI-, A1) v Travniku, z Ljubom Juvanom pa Rdečo

zajedo (V) v Rakovi špici. Do leta 1960 je opravil več deset izstopajočih plezalnih vzponov, med njimi v letu 1955 z Alešem Kunaverjem tudi prvo zimsko ponovitev Dolge Nemške smeri v severni steni Triglava. Vseh pomembnih vzponov se mu je nabralo več kot 150. V tem času je opravil tudi precej vzponov zgornje šeste težavnostne stopnje v tujini: smer v severni steni Dachla (VI-, A2) v pogorju Gesause v Avstriji, z Nadjo Fajdiga prvo slovensko ponovitev Velike zajede (VI-, VI+) v Cimi Su Alto v Civetti in smer VI. težavnostne stopnje z desetimi raztežaji A2 v zahodni steni Petite Aiguille du Dru (Petit Dru) v letu 1959. V istem letu mu je uspelo s soplezalcem Wolfgangom Stefanom izvesti prvenstveni direktni ledni vzpon v severni steni Ailefroide ter ponoviti smer Allain-Leininger (V, VI-) v južni steni v Grand Pic de la Meije

vrata tudi v prihodnje, kar je pomenilo dovoljenja brez omejevanj za najzahtevnejše plezalne vzpone v ruskih gorstvih. Ob prikazani kakovosti in vrhunskem alpinizmu je bilo na tej odpravi dogovorjeno, da bodo v naslednjih letih potekale nekajletne alpinistične izmenjave med slovenskimi in ruskimi alpinisti. V letu 1964 je Mahkota izvedel veliko afriško pustolovščino – splezal je ledno smer čez ledenik Deckens. To je bil med ostalimi prvi solo vzpon z dvema bivačoma na vrhove Kilimandžara (Mount Kilimanjaro). V tem letu je podkomisija za gorsko vodništvo pri Planinski zvezi Slovenije izvedla izpite za gorske vodnike po primerljivih zahtevah in predmetnikih drugih alpskih držav. Izdani so bili slovenski vodniški znaki z uradnimi dokumenti. Tudi Ante Mahkota je bil izjemno ponosen na pridobljeni status, znak gorskega vodnika ter status plezalnega in turnosmučarskega slovenskega gorskega vodnika. Pred tem pa je bil sprejet tudi med gorske reševalce Planinske zveze Slovenije.

Vojaški rok, planinska dejavnost, Pamir

V sredini septembra leta 1964 ob vpoklicu na služenje vojaškega roka sem se naključno srečal z Antejem na železniški postaji v Sarajevu, ki se je s podobnim začudenjem spraševal, kam nas pravzaprav na predlog slovenskih "modrih" vodstev pošiljajo. Pred odhodom v vojsko so nam celo zagotavljali, da bo za alpiniste, planince in alpske smučarje vojaško služenje v Sloveniji na območju Trente, Pokljuke ... Iz Sarajeva smo se po dolgem čakanju z vlakom odpeljali proti Goraždu, Foči v Rudo, za nas na konec sveta. Tu smo ugotavljali, da smo na tem balkanskem transportu večinoma le Slovenci. V zgodnjih urah so nas odpeljali s tovornjaki v črnogorsko muslimansko mesto Pljevlja. Starešinstvo vojske nam je povedalo, da smo izbranci in da imamo čast biti prva generacija nabornikov v obnovljenih avstro-ogrskih kasarnah prvič po drugi svetovni vojni. Kaj kmalu pa nam je bilo jasno, da smo posebna skupina brez kakršnihkoli privilegijev, političnih knjižic in tudi z namigom, da smo premalo družbeno zanesljivi in zaupanja vredni. Tu se je zbrala zanimiva struktura Slovencev: alpinist Janko Ažman iz Mojstrane, Anton Oman iz Martuljka, Tone Kejžar iz Kranja, gorski reševalec Jakob Uršič iz Tuhinja, alpski smučar Andrej Soklič iz Trziča, rokometar in učitelj smučanja Dušan Pirc, Janez Ankele iz Kranja, orodni telovadec in

reprezentant Tine Šrot iz Celja, učitelj smučanja iz Radovljice Anton Košir, Emil Zavadlav. Za bataljonske starešine pa smo postajali vse bolj iskani in uporabni. Že čez dva meseca je Ante kot četni pisar dal komandantu pobudo, da bi bilo izjemno pomembno, če bi se bataljon iz Pljevlja udeležil republiškega alpskosmučarskega tekmovanja v Žabljeku na Durmitorju. Kot izbrano smučarsko tekmovalno ekipo so nas odpeljali na desetdnevne smučarsko tekmovalne priprave, tekmovanje v vseh disciplinah pa je bilo za vojsko in za bataljon Pljevlja zelo uspešno, saj smo osvojili prvih šest mest. Ko pa smo se slovenski vojaki v Črni gori navzeli nekoliko "domačih" navad, so nas hoteli *kaplarji* in podčastniki bataljona nekoliko "prizemljiti". Ante je na "ožjem slovenskem intervencijskem posvetu" vojakov

Gorsko-alpinistični opus Antea Mahkote je ogromen, največjo veljavo ima vsekakor smer *Obraz Sfinge* (IX–IX+/VII (VI, A2)) v Steni, ki jo je s Petrom Ščetininom v letu 1966 po desetih letih dokončno preplezal.

vojake bataljona. Za izdelavo učbenika oz. praktikuma *Uputa u vojno planinarstvo* je začel z risanjem planinske opreme, vozlov, tehnik plezanja in tudi s pisanjem teksta. Z njim smo aktivno sodelovali in tudi dokončali osnutek. Redno služenje vojaškega roka je sklenil leta 1965 s premestitvijo v Slovenijo in s preplezano prvenstveno smerjo v severozahodni steni Male Tičarice z vodniki JLA.

predlagal, da se z mestnimi veljaki dogovorimo o možnosti izvedbe koncerta zabavne glasbe v mestu Pljevlja. Projekt je bil izdelan do podrobnosti, vključujoč atraktivno osrednjo točko nastopa, jugoslovansko prvo damo zabavne glasbe, pevko Marjano Deržaj, soprogo Antea Mahkote. Uspeh ni izostal, obiskovalcev je bilo v presežkih, priznanja za odličnost organizacije in izvedbe so za kasarno, komando in vojake množično deževala. Tudi Ante je napredoval, saj se je med drugim z vodstvom Delavske univerze dogovoril, da za njih lahko izvedemo nekaj planinskih in alpinističnih predavanj, kar so v bataljonu tudi odobrili. S predavanji smo gostovali po skoraj vseh krajih Črne gore. V pripravah za izvedbo planinskega programa je bil Ante zadolžen, da pripravi program in gradivo za izvajanje obvezne plezalne tehnike za

1 Ante Mahkota na eni od mnogih odprav, ki se jih je udeležil. Arhiv Antea Mahkote

2 Sfinga Foto: Oton Naglost

3 Na vrhu Sfinge Arhiv Antea Mahkote

Leta 1967 sva se z Antejem spet znašla v prvi jugoslovansko-slovenski odpravi v Pamir, na streho sveta, s ciljem osvojiti prvi samostojni vrh sedemtisočaka Pik Lenina. Rusi so tokrat prvič odprli to mejno, skrbno varovano območje s Kitajsko. Ante je že doma izdelal projekt za celotno prečenje sedemtisočaka s skoraj 30 kilometrov dolgim grebenom, kar je bila sicer skrivnost, ker ruske oblasti tega ne bi dovolile. Ko je prišel čas za naskok na vrh Pik Lenina, sva se zavedala, da gore ne smeja podcenjevati, saj ima na vesti že preveč alpinistov, ki so na njej večno ostali. Tik pod vrhom me je Ante napodil, naj grem hitro do piramide na vrh, češ da pač potrebuje fotografijo, in se je tako odrekel, da bi bil prvi Slovenec na tem sedemtisočaku. Še na vrhuncu moči sva sestopala proti sedlu Krilenko (Krylenko) in se po dobrih stotih metrih še pred odcepom za sestop po smeri Lipkin odločila za topli napitek. Ante je bil vedno specialist za izbiro kakovostnega snega, ki je moral biti najčistejši in s strukturo za čim hitrejšo talitev. Odložil je mogočen nahrbtnik in se s posodo za sneg napotil proti lepemu snežnemu nanosu na 7000 metrih višine. Nenadoma je izginil ... Z negotovimi koraki sem se plazil po Antejevih sledih in prišel do lepo izoblikovane luknje, v kateri je bila popolna tišina. Ko sem zaklical v globino, se je Ante hripavo odzval. Kaj storiti? Nastopil je mučen trenutek groze, kajti pasti več kot trideset metrov globoko v razpoko in se v sifonu zaustaviti, je pomenilo, da bi bila lahko kakršnakoli poškodba za Antejo usodna. V notranjost ledeniške razpoke sem spustil vrv, na katero se je Antej ušlo navezati. Prvi strah, da bi padel še naprej v notranjost, je bil odpravljen, lahko je le obvisel na vrvi. Na drugo vprašanje, kako je s "truplom", je bil odgovor nekoliko

Skupinski posnetek prvega pohoda 100 žensk na Triglav v letu 1966, projekt Anteja Mahkote in ekipe takratnega časopisa *TT*. Kot gorski vodniki so sodelovali: Ante Mahkota (skrajno desno z obešanko belim kartonom), Marjan Keršič Belač, Tone Sazonov, Tone Jeglič, Aleš Kunaver, Jože Hočevar, Martin Gričar, Andrej Kalar, Jože Repič, Franci Ekar, Ljubo Juvan, France Zupan, Aleš Kunaver in zdravnik Evgen Vavken. Arhiv Francija Ekarja

počasen: "Bo nekako šlo, saj sem se že privezal in obrnil." Najtežje, kar me je čakalo, je bilo, kako Anteja spraviti iz globine. Začel sem verjeti v čudeže, kajti prav v tem trenutku sem nad sabo zagledal ruske alpiniste, ki so se spuščali z vrha. Čeprav vsi močno izčrpani, so se mi na klic na pomoč z vso vmeno pridružili, da smo vse uredili za novo Antejovo rojstvo. Kako naprej? Ali po običajni smeri čim prej dol ali naprej po planu po grebenu proti sedlu Krilenko? Čeprav je Ante nekoliko šepal, bil utrujen in prestrašen, je bil vendarle neomajen in je ukazal "naprej". Ko sva se privlekla do sedla, sva z zadnjimi močmi postavila šotorček in počakala do jutra. Pod nama je bila snežna globina z ledenimi katedralami in seraki. Občutek za opasti in nevarnost sva izgubila. Po skoraj 2000 metrih "prvenstvenega" spusta sva se znašla kot največja neboljenca na ledeniški moreni pri avstrijskem intervencijskem mini šotoru. Vzpon s prečenjem in osvojitvijo vrha je bil ocenjen kot najzahtevnejši in "naj" vzpon alpinjade 1967. V bazi sva prejela čestitke ne samo od naših članov odprave in od zaslužnih mojstrov športa vodstva alpinjade, ampak tudi od Italijanov in Avstrijcev. Bila pa sva, tako kot ostali člani odprave,

vesela, da je Barbka Ščetinin - Lipovšek dosegla slovenski ženski višinski rekord in je bila tudi prva ženska, ki je prečila vrh Pik Lenina.

Skoraj zadnje slovo od visokogorja in svojevrsten rekord pa je Ante Mahkota doživel na zimskem prečenju japonske gore Fudži (jap. Fuji-san) pri -25 stopinjah Celzija in hitrosti vetra 125 kilometrov na uro. Ta vzpon in prečenje je opravil v rekordnem času, v enem dnevu. Ante Mahkota je cilj želel doseči le z varnim tveganjem. Znal pa je tudi v pravem trenutku sestopiti ali se obrniti v plezalni smeri, se odreči cilju in notranjemu hotenju. Tako se je kar nekajkrat vračal, sestopal je tudi iz severne stene Eigerja, čeprav je pripeljal že do drugega ledišča.

Literarni in publicistični prispevek

Za slovensko planinstvo je izjemnega pomena tudi Antejeva prisotnost v publicistiki in literaturi, saj je poleg množice objavljenih člankov tudi avtor knjižnega dela *Sfinga: zadnja skrivnost triglavske stene*, ki je doživela štiri ponatise, in soavtor knjig *Noči in viharji* in *Na vrh sveta: jugoslovanske odprave od Trisula do Everesta*.

Anteja, kot dušo športa in alpinista, najdemo tudi v funkciji predsednika Veslaške zveze Slovenije, in to leta 1979, ko je bilo na Bledu svetovno veslaško prvenstvo. Za sluge za šport pa ima Mahkota tudi kot ustanovitelj akcije Podarim-dobim, akcije za pridobivanje sredstev za napredek in razvoj slovenskega vrhunskega športa. To dohodkovno uspešno akcijo je Ante deset let tudi osebno vodil. Tudi poseben vsakoletni planinski dogodek Sto žensk na Triglav je nastal na Antejovo pobudo; na njem je neposredno sodeloval in ga vodil. Cilj tega dogodka je bil na neposreden in varen način približati gore ženskam. Antejovo službeno delovanje kot dopisnik Dela, Politike, Oslobođenja v Vzhodni Afriki, kot Delov poročevalec na Japonskem in ZDA je bilo prav tako kakovostno. Bil je glavni in odgovorni urednik revije *Avto*, prvi in glavni urednik revije *Jana* in tednika *Teleks*. In poleg številnih odgovornih gospodarskih funkcij je postal tudi generalni direktor časopisno-grafičnega podjetja Delo. Ob Antejevemu osebnem jubileju se na njegova dela, vrhunske alpinistične dosežke in vso njegovo zapuščino lahko le s hvaležnostjo in ponosom spominjamo in mu iskreno zaželimo kar največ mirne gorske tišine na poti v deveto desetletje. ●